

mu subjektu, dospěl k asubjektivní filozofii, v níž „svět bez center, svět zcela necentrováný je možný“. Patočka rozlišuje tři pohyby lidské existence, jejichž názvy uvádíme v upravené podobě: pohyb 1) akceptace (zakotvení), 2) sebezprodloužení (odcizení), 3) znovuzískání (pravdy). První pohyb vychází z analýzy domova a liší se od Heideggerovy vrženosti do světa; týká se akceptace na úrovni rodiny. Druhý pohyb, jenž podává analýzu cizoty (Heideggerova každodennost) s její odosobněností (ono se), je založen na fungování hospodářství a výroby. Třetí pohyb se vztahuje k duchovnímu člověku, který se rodí z ořesu zaběhnutých životních jistot a přesahu fakticity. Tím se otevírá možnost společenství spolubližných – života v pravdě. To ukazuje na jiné vyústění Patočkovy filozofie přirozeného světa, než byly konsekvence Heideggerovy ontologie. Jsou to myšlenky, jež můžeme nalézt v různých prohlášeních Charty 77, která odpovídají životním postojům „nepolitického politika“. V Kacírských esejích se pohyby lidské existence promítají do dějin prohibujících v historickém čase. První pohyb tvoří mýtický čas „předdějinnosti“. Vrcholem dějin je období platónské péče o duši. Současně evropské dějiny (období pozdní doby) je permanentní válkou, jež ukazuje, s Husserlem řečeno, na krizi evropské racionality a lidstva – důsledek to vlády vědotechniky, ústící do totalitního systému manipulace. Patočka nachází emancipační subjekt k znovuzískání lidství v solidaritě ořesených. „Prostředkem jak tento stav překonat, je solidarita ořesených. Solidarita těch, kdo jsou s to pochopit, oč běží v životě a smrti a následkem toho v dějinách. Že dějiny jsou tento konflikt pouhého života, holého a spoutaného strachem, se životem na vrcholu, který neplánuje budoucí věšdní dny, nýbrž vidí jasně, že věšdní den, jeho život a „mír“ mají svůj konec. Pouze ten, kdo je s to pochopit tuto věc, kdo je schopen obratu, metanoia (μετάνοια), je duchovní člověk... Solidarita ořesených se buduje v pronásledování a nejistotách: to je její fronta, tichá a postrádající reklamy a senzacce i tam, kde se jí tento úsek vládnoucí Síly hledí zmocnit.“⁵ Tato myšlenka se stala základem Patočkovy koncepce Charty 77 a ovliv-

nila i jeho občanské postoje obhajující lidská práva a nakonec nad prospěch povýšila obět.

Jan Patočka patří také k naší univerzitě (MU). Tady působil v letech 1946-48 (Pedagogická fakulta) a 1966-68 (Filozofická fakulta). Článek vznikl u příležitosti stého výročí narození a třicátého výročí úmrtí tohoto našeho předního filozofa.

J. VÍTEK

Vzpomínka na doc. Pavla Beneše

* 11. 6. 1907, Lanžhot
† 30. 4. 1985, Brno

Letos v červnu uplyne sto let od narození doc. PhDr. Pavla Beneše, CSc., významného českého lingvisty a vysokoškolského učitele, romanisty, jehož vědecká a pedagogická činnost zahrnuje široké spektrum jazykovědných oborů (obecnou a románskou lingvistiku, toponymii, historickou mluvnici románských jazyků, francouzštinu, rumunštinu a rétorománštinu). V následujících řádcích chceme proto alespoň v krátkosti připomenout životní osudy a působení vědce, který si svou činností získal uznání nejen doma, ale i za hranicemi.

Po maturitě studoval doc. Beneš v letech 1926-1931 latinu a francouzštinu na Filozofické fakultě MU v Brně u vynikajících učitelů, u klasického filologa profesora Františka Novotného a u romanisty Hertwiga Janíka, který v něm vzbudil zájem o rumunštinu. Na Janíkův popud se přihlásil ke studijnímu pobytu na univerzitě v Bukurešti, který absolvoval pod vedením profesora Ovida Densusjanu. Pod jeho vlivem si za téma disertační práce zvolil negaci v rumunštině. Po skončení studií vyučoval osmnáct let na gymnáziích (Lučenec, Košice, Znojmo, Brno), než v roce 1950 nastoupil jako odborný asistent na filozofickou fakultu v Brně, kde už od roku 1939 působil jako lektor rumunštiny. V roce 1960 získal na pražské Univerzitě Karlově titul kandidáta věd za práci *O postavení adjektivního přívlastku – antepozice a postpozice – v rumunštině*. Roku 1963 se habilitoval prací *O neurčeném, vše-*

5) Patočka, Jan: Péče o duši, Sebrané spisy 3, Oikuméné, Praha 2002, s. 129-130.

obecném a neurčitým podmětu) a od roku 1964 působil na katedře románské jazykovědy brněnské univerzity jako docent. Ve vysokoškolské kariéře se specializoval především na historickou mluvnici francouzštiny a rumunštiny, od roku 1969 vedl na filozofické fakultě kurzy rétorománštiny (surselva). Vedle doc. Růženy Ostré a prof. Jiřiho Šrámka se stal vynikajícím učitelem a propagátorem rumunštiny. O zájmu doc. Beneše o tento jazyk svědčí nejen vynikající monografie *Rumunské dějiny do konce 16. století* (Praha, 1954), *Ion Creangiu – klasik rumunské literatury* (Praha, 1958), *Nástin fonetiky jazyka rumunského* (Praha, 1958), ale i množství studií, publikovaných doma i v zahraničí (např. „Kapitola o zániku infinitivu v rumunštině“, *ČMF*, XXVIII, 1942; „Étude sur la position de l'épithète roumaine“, *SPFFBU*, A 8, 1960, „Sur le sujet indéterminé, général et indéfini dans les *Souvenirs* de Creangiu“, *Bulletin de la Société Roumaine de Linguistique Romane*, Bukurešť, 1964, „Quelques traces de relations entre la Grande Moravie et la Romania danubienne“, *SPFFBU*, E 10, 1965, „Sur un déplacement intéressant de l'accent (Roum. popor)“, *Revue roumaine de linguistique*, XII, Bukurešť, 1968, „Sur l'origine de Crăciun“, *Actele celui de al XIIIlea Congres internațional de lingvistică și filologie romanică*, II, 1971), ale i překlady děl rumunských autorů I. Creanga (*Starý Jan Roata*, 1937; *Vzpomínky z dětství*, 1938), A. Jara (*Hraniční kóta*, 1935) a Petre Ispirescu (*Rumunské lidové pohádky*, 1974), která tak poprvé přiblížil českému čtenáři.

Doc. Beneš patří k našim nejpłodnějším romanistům, jehož práce se pro své vědecké hodnoty, akribii, podnětnost a koncepční originalitu těší i po jeho odchodu ve vědeckém světě velké vážnosti. Kromě rumunštiny orientoval svůj badatelský zájem také na další lingvistické disciplíny – románskou i slovanskou toponymii (např. „K moravsko-slovenské toponymii“, *SPFFBU*, A 4, 1955, „Une trace celtique dans la toponymie de l'Europe centrale“, *SPFFBU*, E 2, 1957, „Une tautologie toponymique“, *SPFFBU*, A 12, 1964, „Une hypothèse toponymique“, *SPFFBU*, E 9, 1964, „Sur la phonétique toponymique“, *SPFFBU*, A 14, 1966), lexikologii a morfologii románských jazyků, otázky obecné jazykovědy, etymologie a fonetiky. Výsledkem jeho badatel-

ského úsilí ve zmíněných disciplínách je kromě mnoha studií také monografie *Uvedení do románského jazykozpytu* (Praha 1958) a *Latina pro posluchače romanistiky* (s K. Ohnesorgem, Praha 1963). Spolu s J. Dubským, O. Ducháčkem a J. Rosendorfským se podílel na monografii *Bibliografické uvedení do románské jazykovědy* (Praha 1964). Četné studie věnoval rovněž rétorománštině (např. „Quelques particularités du romanche rhéna“, *ERB*, VII, 1974, „Sur le système de la négation en romanche rhéna“, *ERB*, VIII, 1975).

Kromě členství v Kruhu moderních filologů a v Jednotě klasických filologů se Pavel Beneš stal rovněž členem několika zahraničních vědeckých společností, byl zván k účasti na domácích i mezinárodních kongresech a k přednáškovým pobytům na zahraničních univerzitách (Bukurešť, Sinaia, Greifswald).

Docent Pavel Beneš však nebyl jen vědcem, ale také výborným vysokoškolským pedagogem, který ve svých posluchačích dokázal vzbudit – a také udržet – zájem o „velké“ i „malé“ románské jazyky, o latinu i obecnou jazykovědu. Jeho zásluhou se posluchači dozvídali např. o původu svých příjmení a některých (především tí, jejichž druhým oborem byla latina) dodnes rádi a s úsměvem vzpomínají, jak se na začátku hodiny modlili latinsky *Orčenáš*, a poté poznávali verze této modlitby v různých románských jazycích. Zajímavým, a často netradičním přístupem k probíranému tématu docent Beneš dokázal, že se i „suchopárná“ jazykověda dá přednášet přitažlivou formou. Proto na něj dodnes vzpomínáme nejen jako na slovo vzatého badatele a významného představitele oborů, jimž zajistil publicitu nejen ve vědeckých kruzích, ale i mezi laickou veřejností, ale také jako na vynikajícího učitele a člověka, jehož památka zůstává mezi jeho žáky a spolupracovníky stále živá.

L. MILIČKOVÁ

100 let od narození Oldřicha Králíka

V letošním roce si připomínáme sto let od narození jedné z nejvýraznějších osobností české literární vědy profesora Oldřicha Králíka. Ten-